

Türkiye'deki Devrim ve Karşı Devrim (Mayıs 1909)*

Yazar: Christian Rakovsky

Tercüme: Onur Şaraplı**
ORCID: 0000-0003-3860-8049

Öz

Christian Rakovsky bu makalesinde, Türk devriminin başlangıcından bu yana tehlikeli bir şekilde kontrolden çıktığını ve imparatorlukta barışı korumanın tek yolunun farklı etnik grupların taleplerini karşılamak ve onları ortak bir dayanışma ruhu içinde birleştirmek olduğunu iddia etmektedir. Rakovsky, Jön Türklerin gücünün ise bu konuda tamamen yetersiz olduğunun da altını çizmektedir. İngilizce'ye çevirisi Harry Ratner tarafından yapılan bu makalenin orijinali Le Socialisme Dergisi tarafından Mayıs 1909 tarihinde 76. sayısında 4-5 sayfa aralığıyla yayınlanmıştır. Aşağıdaki makale, 2003 yılında Balkan Socialist Tradition'un izniyle Revolutionary History Dergisi'nin 8. cildi 3. sayısında tekrar yayınlanmıştır. Yine bu metin Marxists Internet Archive'in internet sitesinde Ted Crawford ve David Walters tarafından 2006 yılının Eylül ayında İngilizce olarak yazıya dökülmüş, Alvaro Miranda tarafından 2021 yılının Nisan ayında da son düzeltmeleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Devrim, Türkiye, Jön Türkler, Balkan, Hristiyan, Müslüman

Gönderme Tarihi: 28/08/2021

Kabul Tarihi:21/12/2021

* Bu makale, Christian Rakovsky tarafından yazılan "Revolution and Counter Revolution in Turkey (May 1909)", <https://www.marxists.org/archive/rakovsky/1909/05/15.htm>, adlı makalenin Türkçe çevirisidir.

** Dr., Türkiye Araştırmaları Uzmanı, İstanbul-Türkiye, onur.sarapli@students.mq.edu.au

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

RAKOVSKY, C., "Revolution and Counter Revolution in Turkey (May 1909)", (çev.Onur Şaraplı), *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8-3, 2021, ss.176-183.

Revolution and Counter Revolution in Turkey (May 1909)

Author: Christian Rakovsky

Translation: Onur Şaraplı*
ORCID: 0000-0003-3860-8049

Abstract

In this article, Christian Rakovsky claims that the Turkish revolution has been dangerously out of control since its beginning and that the only way to maintain peace in the Empire is to meet the demands of different ethnic groups and unite them in a common spirit of solidarity but Rakovsky underlines that the power of the Young Turks is completely inadequate in this regard. The original of this article, translated into English by Harry Ratner, was published by Le Socialisme Magazine in May 1909 in its 76th issue and the page numbers used for the reference of this article are 4 and 5. The following article was republished in the 3rd issue of volume 8 in the Journal of Revolutionary History in 2003, courtesy of the Editorial Board of Revolutionary History from the Balkan Socialist Tradition. This text was retranscribed in English by Ted Crawford and David Walters in September 2006 and its proofreading was completed by Alvaro Miranda in April 2021 on the website of the Marxists' Internet Archive.

Keywords: Revolution, Turkey, Young Turks, Balkan, Christian, Muslim

Received Date: 28/08/2021

Accepted Date: 21/12/2021

**Doctor, Turkey Studies Specialist, Istanbul-Turkey, onur.sarapli@students.mq.edu.au*

You can refer to this article as follows:

RAKOVSKY, C., ‘‘ Revolution and Counter Revolution in Turkey (May 1909)’’, (çev.Onur Şaraplı), *Academic Journal of History and Idea*, 8-3, 2021, pp.176-183.

Революция и контрреволюция в Турции (Май 1909 г.)

Автор: Christian Rakovsky

Перевод: Онур Шараплы*
ORCID: 0000-0003-3860-8049

Резюме

В этой статье Кристиан Раковски утверждает, что турецкая революция опасно вышла из-под контроля с самого начала и что единственный способ сохранить мир в империи - это удовлетворить требования различных этнических групп и объединить их в общем духе солидарности. Раковский также подчеркивает, что власть младотурков в этом отношении была совершенно недостаточной. Оригинал этой статьи, переведенный на английский Гарри Ратнером, был опубликован журналом *Le Socialisme Magazine* в мае 1909 года в 76-м выпуске на 4-5 страницах. Следующая статья была переиздана в 2003 году, том 8, выпуск 3 Журнала революционной истории, любезно предоставленный *Balkan Socialist Tradition*. Опять же, этот текст был расшифрован на английском языке Тедом Кроуфордом и Дэвидом Уолтерсом в сентябре 2006 года на веб-сайте Интернет-архива марксистов и завершен Альваро Мирандой в апреле 2021 года.

Ключевые слова: революция, Турция, младотурки, Балканы, христиане, мусульмане.

Получено: 28/08/2021

Принято: 21/12/2021

* Доктор, Специалист по изучению Турции, Стамбул-Турция, onur.sarapli@students.mq.edu.au

Ссылка на статью:

RAKOVSKY, C., ‘‘ Revolution and Counter Revolution in Turkey (May 1909)’’, (çev.Onur Şaraplı), *академическая история и мысль*, 8-3, 2021, сс.176-183.

Türk karşı devriminin (şimdilik) mutlu bir şekilde yenilgiye uğraması, Doğu'daki olayları yakından takip edenler için büyük bir sürpriz olmadı. Hali hazırda Türk Devrimi'nin ertesi günü gerici bir karşı saldırıya ilişkin korkularımızı yine burada dile getirmiştik. Ne yazık ki bundan sonra olacaklar için kaygılanmakta fazlasıyla haklı çıktık, ancak bu son olayların bir kez daha güncel hale getirdiği dokuz aylık makalemizin sonucunu yeniden değerlendirme özgürlüğüne de sahip olacağız.

Bu nedenle işçi sınıfının Türk devrimini coşkuyla karşılaması gerektiğini tekrarlıyoruz. Fakat bunu büyük sonuçları olmayan bir devrim veya askeri bir darbe olarak mı görüyoruz? Bunu yakın bir gelecek gösterecektir. Ancak görünen o ki; Türk devrimi başlangıcından itibaren çok tehlikeli bir şekilde raydan çıkma eğilimi göstermektedir. Birçok ihtirasın böldüğü Türkiye'yi sükunete kavuşturmanın tek yolunun, mümkün olan büyük çaplı bir özgürlük olduğu ise yadsınamaz bir gerçektir. İmparatorluğun farklı halklarının haklı taleplerini tatmin ederek onları ortak bir dayanışma ruhu içinde birleştirebilecek olan da zaten budur. Ne yazık ki Jön Türklerin gücü bu açıdan tamamen yetersiz kalmaktadır. Talep ederek elde ettikleri 1876 Anayasası arzulan birçok şeye müsaade etmektedir ancak Sultan'ın otokratik gücü neredeyse bozulmadan muhafaza edilmektedir. Öte yandan, İmparatorluğun yaşadığı çürümeden kuşkusuz etkilenen Jön Türklerin aklında ise tek bir şey vardır; o da merkezi gücü olabildiğince güçlendirmektir. Otokratik bir Sultan yerine, daha az otokratik olan bir oligarşik yapı da olmayacaktır. Böyle bir rejime karşı, dili, gelenekleri ve de farklı şehirlerdeki ekonomik ve sosyal koşulların çeşitliliğiyle Türkiye'den daha az boyun eğen başka bir ülke de halihazırda yoktur. Nitekim, Jön Türklerin görmek istemedikleri tam da bu tuzaktır. Kurtuluşlarını sadece imparatorluğun tüm halklarını içine alan bir federasyonda bulabileceklerini ve de federasyon ya da bölünmeyi ifade eden eski “özerklik veya anatomi” sloganının bugün her zamankinden daha gerçekçi olduğunu anlamak istemiyorlar. Aslında bugünkü Türkiye halkları bunca kanlı mücadeleden sonra 1876 Anayasası'nda vaat edilen yarı mutlakıyetçi bir merkezi hükümetin zulmüne otuz iki yıl öncesine göre daha az boyun eğecektir. Türk Devrimi ilerlerken önünde duran güçlükleri göz ardı etmiyoruz ancak Jön Türkler, Abdülhamid ile müzakere etme hevesiyle işleri daha da kötüleştiriyorlar. Bu, hareket için ölümcül olacağına inandığımız şeytanla yapılan bir anlaşmadır. Türk devriminin başarıya ulaşmasının tek yolu, Türkiye'nin tüm ortak halklarını ırk ve inanç farkı gözetmeksizin

gerçekten devrimci ve demokratik bir program etrafında birleştirmektir. Peki Jön Türk Partisi bu birliği sağlayabilir mi?

Gerçekten de Jön Türk hareketinin toplumsal karakteri nedir? Türk işçileri ve taşra halkı hâlâ din adamlarının etkisi altında bulunmaktadır. Jön Türkler için az da olsa sempati duydukları Müslüman burjuvazi kesiminin çok da önemi yoktur. Hristiyan burjuvazi, sanayi ve ticaretle uğraşırken uzun süren bir tarihsel evrim Türk burjuvazisini bir asker ve kamu hizmeti kastına dönüştürmüştür.

Dolayısıyla Jön Türklerin popüler olduğu tek ortam ordu ve bürokrasidir. Bu iki unsur, bir devrime kısa ömürlü olduğu kadar hızlı bir başarıya ulaşmayı da garanti edebilir. Ancak mümkün olan en fazla sayıda Jön Türk'ü iktidar olmaya davet eden Sultan'ın akıllıca bir manevrası, tüm hareketi tehlikeye sokabileceği gibi dağıtabilir de. Jön Türkler, Hristiyan burjuvazi ve proletaryadan sağlam bir destek bulabilirler, ama bunu yapacak öngörüye ve ahlaki cesarete sahip olacaklar mı? Aynı zamanda ciddi reformların yapılması vaadiyle Müslüman kitleleri de yanlarına çekebilirler. Gelecek bize bunu yapabilecek kapasitede olup olmadıklarını gösterecektir. Türk devriminin tüm insanlık için siyasi ve sosyal sonuçlarla dolu bir hareket mi yoksa çatlakların üzerini örttüğü bir hareket mi olacağı onların tavrına bağlı olacaktır.

Jön Türklerin dokuz aylık tecrübesi, giriştikleri bu büyük göreve yeterince hazırlıklı olmadıklarını göstermektedir. Son derece zor bir görevle karşı karşıya kaldıklarını ve Türkiye'de hüküm süren özel koşulların bunu daha da karmaşık hale getirdiğini söylemek doğru olacaktır. Diğer burjuva devrimlerinde olduğu gibi, yalnızca halkın gözünde taviz verilmiş olan eski rejime karşı bir mücadele söz konusu olmadığı gibi, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri ve teokratik örgütlenmesi ve kadının köleliği üzerine kurulmuş belli bir aile yapısından türeyen Türk toplumunun önyargılarına karşı da bir mücadeledir. Gücünü Müslümanlarla Hristiyanlar arasındaki düşmanlıktan alan Türk askeri, bürokratik ve ruhani oligarşisi, onları birbirinden ayıran farklılıkları ustalıklarla derinleştirerek ve koruyarak, sürekli olarak birbirlerine karşı kışkırtmıştır. Daha geçen hafta Anadolu kentlerini kana bulayan dehşet verici Hristiyan katliamlarının kökeninde, Müslümanların silah taşıma konusundaki münhasır hakkı ve egemen ırk olma duygularını güçlendiren ayrıcalıkları yatmaktaydı. İnsan kişiliğine ve dolayısıyla kadına saygı ve hoşgörüyü dayanan anayasal rejim, egemen

Müslüman ırkın önyargılarıyla çatışmıştır. Müslüman toplulukların özü itibariyle üstünlüklerinin, bazı zamanlar Hristiyanları ceza almadan katletme ve yağmalama özgürlüğüne sahip oldukları ve günlük yaşamlarında ise onlardan daha iyi durumda olmadıkları şeklinde gösterildiği doğrudur. Fakat kendimizi zihinsel olarak Türk toplumunun yerine koyarak, eski rejimin altındaki bariz olan ayrıcalıklarını değiştirmek için yeni rejimin onlara ne getirdiğini sormalıyız. Kendilerinin, softa ve hocaların aşırı tutucu vaazlarına karşı boyun eğmeyip bu rejimi desteklemek için hangi güçlü çıkarları olabilir?

Bu da Müslüman toplulukların gözünde yeni rejimin eski rejime karşı üstünlüğünü gösterecek hem sosyal hem de ekonomik alanlardaki ciddi reformlardan oluşan geniş kapsamlı bir programın uygulanmasının önemini tam olarak vurgulamaktadır. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınması için gereken üç tane reform vardır. Kısıtlamalar, yazımızda ayrıntılara girmemize izin vermediği için bunlardan kısaca bahsedebileceğiz. Bunlar da tamamen siyasi reformlardan ayrı olarak toprak, idari ve işçi reformlarıdır. Peki bu büyük sorunların karşısında Jön Türklerin tutumu nasıldı? Yetersiz olduğunu söylemek doğru olmazdı lakin içler acısıydı. Onlara göre bu sorunlar olmasaydı ya da herhangi bir şey yapmaları eski durumu daha da kötüleştirirdi. Toprak reformuna dokunmadılar. İdari reformlar tam bir fiyaskoyla sonuçlandı. İki Avrupalı danışman olan Laurent ve Crawford, ilki mali ikincisi de gümrük alanlarında reform çağrısında bulunsalar da birkaç ay çalıştıktan sonra Jön Türk hükümetinin ataleti ve yapmış oldukları önerilerinin reddedilmesi üzerine hiçbir şey yapamayacaklarını ifade ettiler. Jön Türkler, Hristiyan ve Müslüman nüfus pahasına yaşayan binlerce paraziti, hoşnutsuzların sayısının artmasından korktukları için paketlemek istemediler. Okuyucuya Türkiye'deki bürokratik asalaklığın boyutu hakkında bir fikir vermek için Bay Laurent tarafından derlenen bazı rakamlar burada yer almaktadır. Türkiye'de 210.000 asker için 46.000 subay varken özellikle Deniz Kuvvetlerinde 6.000 denizci için 1.000'den fazla subay bulunmaktadır! Bu koşullarda yararlı bir reform için en küçük bir meblağı bile öngörmeden Türkiye bütçesinin muazzam açıklar vermesi şaşırtıcı değildir. 1909 ve 1910 yıllarında yapılan tüm tasarruflara rağmen 3.540.000 Türk liralık bütçe açığı 80 milyon liraya ulaştı. Toplam 28.815.000 liralık harcamanın 8 milyonu, yani üçte biri Harbiye Nezareti tarafından yutuldu. Halk Eğitim, Ticaret, Tarım gibi bakanlıklar gülünç bütçeler açıkladılar ve tüm bunların üzerine yeni hükümet, Türk donanmasını yenilemek için 25 milyon liralık, yani 375 milyon franklık bir proje ortaya koydu. Böylece yeni Türkiye,

kitlelerin gözünde ülkeyi yeni vergiler ve yeni harçlarla tehdit eden pahalı bir hükümet olarak görünür. Bunun popülerliğe ilham vermesi olası değildir. Özellikle işçi sınıfı söz konusu olduğunda, hükümet en kötü nankörlüğü yapmıştır. Avusturya'ya 60 milyon franklık bir tazminat ödenmesine hükmedebilirken, özellikle hamallar birliğine bağlı işçilerinin kaybettikleri ücretleri kadar tazminat ödemeyi bile reddederek onların hükümete vermiş oldukları desteğe eşi benzeri görülmemiş bir şekilde teşekkür edildi. Dahası, yeni hükümetin yürürlüğe soktuğu ilk iş kanununu, geniş bir işçi sınıfından sendikalaşma hakkını almasıyla işçi sınıfını hedef alan bir kanun durumuna getirmiştir. Aşağıdaki, Ticaret ve Bayındırlık Bakanlığı tarafından Ekim ayı içerisinde yayınlanan bir genelge ile kamuoyuna duyurulan kanun metnidir:

“Resmi daire çalışanlarının ve kamu borçlarını (ve bunların bir parçası olan tüketim vergisini) yönetenlerin greve gidemeyecekleri prensip olarak belirlenmiştir. Emperyal hükümetin çalışanlarına benzer şekilde demiryolları, limanlar, rıhtımlar, tramvaylar, su, gaz ve elektrik aydınlatması gibi kamu hizmetlerinde çalışanlar ve işçiler de kamu yararına zarar veren bir greve gidemezler.”

Bununla Jön Türkler, Türkiye'yi kozmopolit kapitalizmin yeryüzündeki cennetine çevirmeyi istediler. Jön Türklerin mücadele etmek zorunda kaldıkları ama aynı zamanda çözemedikleri ikinci bir sorun da milliyetler sorunuydu. Gerici Türk Partisi'ne karşı demokratik Hristiyan unsur içinde destek aramak yerine, onları sistemli bir şekilde hükümetten dışladılar. Halihazırda 1876 Anayasası'nda yer aldığı için Parlamento'nun özel izni olmadan getirebilecekleri bir önlem olmasına rağmen, Hristiyanları orduya alma için ahlaki bir cesaret bile gösteremediler. Jön Türklerin dış politikası, iç politikalarından daha başarılı değildi. Aşırı milliyetçi duygulara bulaşmıştı ve bu yüzden Türk rejiminin yaşadığı zorlukları arttırmak için bir bahane arayan Bulgaristan gibi Balkan ülkelerinde yaşayan şovenlerin eline geçmişti. Burada, gerici parti tarafından sömürülen Jön Türklerin arasında bile “İttihat ve Terakki” ve “Liberal Birlik” olmak üzere iki komiteye bölünmeyi kışkırtan, basına, halka açık toplantılara ve siyasi gruplaşmalara karşı yöneltilen bir dizi can sıkıcı tedbirden bahsetmiyorum.

Jön Türkler bugün Türkiye'ye diktatörlükle yeni bir rejim dayatmaya çalışan bir azınlıktır. Ancak böyle bir girişim için fiziksel cesaret yeterli değildir, yalnızca büyük halk

hareketlerinin verdiği ahlaki bir cesaret olmalıdır. Jön Türkler, Müslüman ve Hristiyan kitleleri kendilerine bağlamanın bir yolunu bulamayacakları gibi, girişimleri de kesin bir yenilgiye mahkm edilecektir.